מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב אמרי ארכביה כו'. על כרחך בכותב כל נכסיו פליגי רב ושמואל דאי בתתנת שכיב מרע במקנת שכתב בה קנין פליגי בהדיא הו"ל למימר מתנת שכיב מרע במקנה כו' ועוד הא תנן מתני' סתמא [לעיל קמו:] שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ולא מפליג (ה) בין כתב בתורו והיאך אמר שמואל לא ידענא מאי אידון בה הא כיון דכתיב בה קנין ומתנת מקנת היא על כרחך קתני מתני' הרי היא מתנה וכן פר"ח ועוד הא פסקינא לדברי הכל [קנא:] הלכתא דמתנת שכיב מרע במקנת בעיא קנין והרי היא מעתה כמתנת בריא לגמרי ואינו יכול לחזור בו אפילו כשעומד ואם אין בה קנין אינה כלום ואפילו אם מת לא קנה ולא הוה ליה לגמרא לקובעה אחר הפסק ועוד מדרמינן עלה לקמן מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו כו' מכלל דהא נמי בכותב כל נכסיו מיירי: **שכתוב בה קנין.** והוא הדין אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן השטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר לוואת שכיב מרע כשחלק כל נכסיו וגם הקנה לאותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמלתא נקט שדרך לכתוב הלוואות והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הלוואה ואפי' לשמואל דאמר לא ידענא מאי אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר וכדבעינן לפרושי בסמוך וראיה לדבר מהא דרמינן עלה בסמוך מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו כו' והיינו בקנין בעלמא אלא כתיבה בשטר מיירי: **ארכביה אחרי ריכסי.** כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) המרכבה לרכש (מיכה ה). כלומר הטיל שתי כוחות לצורך מתנה זו ע"י שכתב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע כדמפרש לקמיה [קנג.] וע"י קנין שכתוב בה שאינו צריך בלוואת שכיב מרע אלא במתנת בריא נתן לו כח מתנת בריא שאם עמד אינו בריא שאם עמד אינו חוזר דכיון דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ולענין מיקנא לאחר מיתה לא צריך קנין הלכך לייפות כחו של מקבל מתנה הקנה בקנין כדי שלא יוכל לחזור בו אפילו אם יעמוד מחליו: **שאם אמר הלוואתו לפלוני.** בזאת המתנה אם נתן לו הלוואה שחייב לו אים אחר אע"ג דליכא מעמד שלשתן קנה דקיימא לן [בגיטין] (דף יג.) מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לא שנא מלוה ולא שנא פקדון והכא קני בלוואת שכיב מרע ואע"ג דליכא במעמד שלשתן: **לא ידענא מאי אידון בה.** דלמא לא קנה כלל אפילו אם מת דכיון דהוה קני באמירה בעלמא בלוואת שכיב מרע הואיל וליכא שיור נכסים למה לי תו לאקנויי בסודר הלכך איכא למימר מיהדר הדר ועקר ממנה כח מתנת שכיב מרע ואינו רוצה שיקנה באמירה בעלמא אלא בקנין סודר ומה הוא מקנה לו בהאי קנין מתנת שכיב מרע הוא מקנה לו דהיינו לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה אלא אם כן ד)הקנה לו מחייס ג"ג אין הקנין כתוב בשטר וגם השטר לא נכתב כלל אלא שנה ונתן מחייס כל נכסיו בלוואת שכיב מרע ומקנה בסודר אין קנין תופס שלא נתכוין להקנות אלא לאחר מיתה דמיד כשמת נפלו נכסים קמי יורשין ותו לא חיילא מתנתו: **אין כותבין וגותנין.** לאחר שמת שמא לא גמר להקנות לו בעל פה אלא עד שיכתוב השטר ושטר שנכתב לאחר מיתה לאו כלום הוא דלענין שטר לא אמור רבנן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אלא לענין מתנת ממון דאי אמר תנו ונותנין אף לאחר מיתה: **הלכתא כותבין וגותנין.** לייפות כחו של מקבל מתנה לזה לכתוב: **קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל.** דלעיל אמר רב בתר אומדנא דייפוי כח של מקבל מתנה אזלינן ושמואל אמר אין שטר לאחר מיתה והכא קאמרי איפכא: **הא דקנו מיניה.** כדאמרן שכתוב בה קנין וה"ה לקנין בלא כתיבה וכיון דאקנין בקנין לייפות כחו הוא לתבעך: **במייפה אם כחו.** כדלקמן [ע"ב] וקנינא מיניה מוסיף על מתנה דא ייתור לשון לייפות כחו הוא וה"ג בלוואתו שאמר כתבו ותנו פירש שיכתבו בשטר ההוא ייפוי כח דקנין דמוסיף על מתנתא:

בידוע

מסורת הש"ס

ה) כתובות דף נה:, ב) לעיל דף קלה: גיטין דף ט:, ג) לעיל דף קנא:, ד) ס"פ המפר, ה) גי' רש"ל וגי' רש"ל ס"כ אף לדידיה תנו דתמני' היינו כתבו ותנו דכה"ג, ו) גי' רש"ל שייך, ז) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מתנת ס"מ וכו' כיון כתב בשטר קנין. כ"כ פי' אע"פ דמיירי בקנו מינה מ"מ לא מפליג בין כתב הקנין בתוך השטר בין לא כתבו בתוך השטר: (ב) תוס' ד"ה מתנת וכו' אלא שהקנה לו נמי אמרינן: (ג) בא"ד וכגון שאמר וקנינא כו' דבמקום לא אמעט וכו' דדוחק גדול וכו' על מתנתא דא דמשמע:

מוסף רש"י

שייך לעמוד הקודם **בסילוא דלא מבע דמא.** קון שאינו מוציא דם בנוקבו בנבה. כלומר שמתא ונדוי (כתובות צא.). **בוקי סריקי.** כדיס ריקים, כלומר דבריס שאינן טעם (ע"ז לז: חולין ג.). **שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת.** דמתנת שכיב מרע במקנת אם עמד מחליו אינו חוזר כו' הואיל ושייר לעצמו הרי היא כמתנת בריא הלכך כין עומד מחליו כין מת מתנתו קיימת, דאלא מדאגת מיתה נתן (לעיל קמו:). **לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת.** ואם עמד מחזר אפילו קנו מידו, שנראין הדברים שמתמת מיתה נתן ועל מנת שאם לא ימות לא יתקיים מתנה, דמדאלא שייר מידי אמרינן לאו אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד מחליו ימות כדעב ראעבוך לנבריות, אבל אם אם מת מיהא מתנתו מתנה כין שייר כין לא שייר (שם. ע"ש). **בני רוכל.** אם אפיקן (לקמן קנ:). **והיא בשנים עשר מנה.** כך היתה שוה (שם. ע"ש). האומר תנו גט זה לאשתי וגו'. גרשין בתמני' ולא גרשין הן, שלא מפרש ליד שליח כמיין, לא יתנו לאחר מיתה. דגיעול לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה (מסמרר ופקנה ליה דשמיה (גיטין יג.). **מתנת שכיב מרע בעיא קנין.** שייר לעצמו אלא נתן כל נכסיו, ובעי קנין דמיון דשייר לגרמיה מידי אינו כמלוה מתמת מיתה, הואיל ואם על פרנסת עצמו והרי היא (מתנת בריא (גיטין סו:).

עד כאן שייך לעמוד הקודם **מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין.** מתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין, שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכמסורים, שלא תטרף דעתו עליו, ואם כתוב בה קנין אמר רב **ארכביה אחרי ריכשי.** כמו (אסתר ח) רוכבי הרכש, כלומר נתן בה שתי כחות, על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע, נתן בה כח שכיב מרע, ועל ידי קנין שכתוב בה, שאינו נוהג אלא בבריא, נתן בה כח כח בריא, והשאת מפרש לה כח מתנת בריא, שאם עמד מחליו אינו חוזר מתתנתו, משא"כ בשכיב מרע, והרי היא כמתנת ב"מ שאין במתנת בריא אפילו בקנין, שאם כתב כמתנה זו הלוואתי שלוותי לפלוני נתונה לפלוני זה הלוואתו לפלוני, ואילו נגי בריא משום קנין לא קני ביה, שאין מעכב נקנה בחליפין אלא אגב קרקע,

---

(מו.) חה קנה אם מת לא מתמת קנין אלא מתמת דברי ס"מ (כתובות נה:). שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר. שמא לאחר מיתה לא יוסי דברי שכיב מרע שהן כתובים ומסורים דמי, אלא על ידי כתיבה וקנין בבריא, דבמקום עומד, ושטר ס"מ אינו קונה מחיים, שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה, ואפילו לר' יוסי דאמר (גיטין עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו, הני מילי בבריא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו, דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מהיום ופירות לאחר מיתה, אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום, וכיון דמיתה תו לא אקנויי מידי, דהא ליתיה דלקרי ליהליה (כתובות נה:). שמא לא גמר להקנותו. ע"פ לוואתו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע, אלא בשטר. לכי מטי שעתא לדיה ליקיניהו בשטרא, ואין שטר מקנה לאחר מיתה. דהא אקשה ליה דשמיה דיתקן (גיטין ט).

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי הרי היא כמתנת בריא הרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר הרי היא כמתנת שכיב מרע שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה אשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ורמי דרב אדרב ודשמואל אדשמואל דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הוו ידעי ששלח ר' אלעזר לגולה משום רבינו שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כותבין ונותנין קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דשמואל אדשמואל לא קשיא במיפה את כחו יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן קא בעי מיניה מי אמר שמואל שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והא אמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אף על פי שקנו מידו עמד חוזר

בידוע

יג. ופסס): **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמיירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה בלא שטר אלא שהקנה לו (ג) אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והביא ראיה מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו ישחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מיירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ סיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב הכא דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין אין יועיל לשמואל כלום הלא שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ולזאת הוא להעמיד משנתנו במייפה כחו וכגון שאמר (ג) דבסמוך לא משמע הכי ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקנת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אינים כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד קשיא דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר ועוד דלספריס דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מייה מוסיף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספריס דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מייה כו' ונראה לר"י לפרש דמיירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כחו יותר שאפי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מגרע כחו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' וכמי

דאין נראה לומר דקמשמע לן בריש דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר אם ט)(לא תימא דתנו במתני' היינו כתבו וכי) האי גוונא שלא בא השטר לעולם לא)ו) מהני מעמד שלשתן ועל כרחך צריכין אנו לומר הא דלאיתא והא דלאיתא ריש"ל קמ"ל דאין גט לאחר מיתה וסיפא קמ"ל דין של מעמד שלשתן בממון ואע"ג דדייק התם בגמרא דסיפא אייני בבריא דומיא דריש אלמא משמע שיש לנו לדמות אהדדי היינו טעמא בבריא דבעי לאוקומא בחד גוונא דאייני בחד גברא אבל אינים דומות לגמרי אהדדי ז)[הגה"ה] ועוד י"ל דמני' לאוקומא ריש דגט שחזור במעמד שלשתן כיון דאוקי מתניתין בהכי ואשמועינן בריש דאע"ג דאמר תנו גט לאשתי במעמד שלשתן שאשתו רוצה בכך וכן העבד לא קנו בכך אפילו אם תמני לומר שלענין זכות נייר השטר הוי ממון ואהני ליה מעמד שלשתן לענין שכתוב בתוכו לא מהני ואע"ג דתן זכי דמי הכא לא יזכה בו העבד דאיכא לאוקמא דמיירי שאינו באותה שעה ברשות הנפקד ואנן בענין מיד ליד א"ג שאין הנפקד רוצה לזכות לעבד וזוכה בעל כרחו במעמד שלשתן במתנה אבל לא בגט שחזור כדפריש"ל לעיל בהמוכר את הספינה (דף עו.) שמועיל מעמד שלשתן בעל כרחו של נפקד מיהו אין נראה להעמיד ריש"ל בפלוגתא דאמוראי דאיכא דמוקי לה במעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה בכתבו ותנו אלא ודאי בסיפא הוא דפליגי ולא הוי סיפא דומיא דריש"ל מכל וכל כדפרישנא לעיל ולא גרסי' נמי בהך סיפא זה דאפילו בסתם מנה מיירי מתניתין דאיתא בפ"ק דגיטין (דף יג. ופסס): **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמיירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה בלא שטר אלא שהקנה לו (ג) אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והביא ראיה מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו ישחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מיירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ סיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין אין יועיל לשמואל כלום הלא שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ולזאת הוא להעמיד משנתנו במייפה כחו וכגון שאמר (ג) דבסמוך לא משמע הכי ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקנת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אינים כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד קשיא דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר ועוד דלספריס דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מייה מוסיף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספריס דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מייה כו' ונראה לר"י לפרש דמיירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כחו יותר שאפי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מגרע כחו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' וכמי

עין משפט נר מצוה

קסו א ב מיי' פ"מ מהל' זכייה ומתנה הלכה יח

יא סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רנ סעיף ט וסעיף יז:

רבינו גרשום

שכתוב בו קנין כו'. קרקע זו נתן לפלו' ולפלו' והקנה לו. ארכביה אתרי ריכשי. כלומר כוחות וחזוקין מחזקינן ליה: שאם עמד אינו חוזר. הואיל שכתוב בו קנין: שאם אמר הלואתי לפלו' וכתבו קנין אע"ג דלא הוה במעמד שלשתן קנה. אבל בבריא בעינן מעמד שלשתן: ושמואל אמר לא ידענ' היכי אידון בה. הואיל שכתב בו קנין דשמא לא גמר להקנותו אלא באותו שטר שכתוב בו קנין ואין שטר כו': משום רבינו. זה רב: ואין שטר לאחר מיתה ורב אמר לעיל ארכביה אתרי ריכשי. דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה משום הכי ארכביה אתרי ריכשי. משום דקנין מחיים הוא ולא לאחר מיתה ולא הוי שטר לאחר מיתה דקנין מחיים הוה אבל אי לא קנו מיניה אלא אמר כתבו ותנו מנה לפלו' ולא הספיקו לכתוב וליתן עד שמת אין כותבין ואין נותנין ומשום דאין שטר לאחר מיתה: והכא דקאמר דנותנין במיפה את כחו קאמר להו אף כתובו והבו. מדקאמר אף כתובו משמע דמתנה מחיים הואי ולהכי אמר אף כתובו כדי ליפות את כחו שיהא נמי שטר אבל היכא דלא מיפה את כחו לא קנה דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: מי אמר שמואל הכי שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והא אמר רב יהודה אמר שמואל כו'.

ורמי דרב אדרב כו' ומשני דרב אדרב לא קשיא התם דקנו מיניה פי' דקנו מיניה בתוך השטר ולכך יש ייפוי כח יותר אבל לא קנו מיניה בתוך השטר אין כאן ייפוי כח יותר ומה שהניח רבינו שמואל ראיה דה"ה בלא שטר מדפריך עלה בסמוך מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע כו' לאו ראיה היא דאיכא למימר דהכי פריך ומי אמר שמואל שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והא אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו מרע מידו אם עמד חוזר אבל אם אינו עמד חוזר ואע"ג דליכא קנין בשטר מ"מ היה לנו לחשבו לשמואל גרעון כח דהא אפי' לרב דאית ליה דקנין בשטר הוי ייפוי כח היה סבור כאן שהוא גרעון כח שיוכל לחזור בו אם עמד כל שכן שמואל שסובר לעיל דקנין בשטר גרעון כח שהיה לו לסבור גם כאן גרעון כח יותר ממה שהוא סבור לעיל ואפי' לא עמד יחזור בו כמו רב שסובר כאן גרעון כח יותר ממה שסובר למעלה ד)[קל ומחומר לשמואל דלא גרע] אבל דוחק הוא לומר דשמואל לא מפליג בין הקנה לו לכתב קנין בשטר וטעמא דמתני' משום ייפוי כח כדפרישית לעיל ולפי זה נראה לי דכל הך שמעתתא אין צריך להעמיד כלל בכתב כל נכסיו כפי' רבינו שמואל וכפי' רבינו חננאל אלא יכלו להעמידה בטוב במתנת שכיב מרע [בין] במקלתה בין בכולה דעל כרחך בכולה נמי מיירי מדפריך עלה משכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וכו' וכל קושיות שפירש רבינו שמואל להעמידה במתנת שכיב מרע בכולה אינם קושיות לפי זה אלא יש לפרש דבמתנת שכיב מרע בכולה ובמקלת מיירי שפיר (ג) ומאי דקיימא לן כשמואל יש ללמוד שאין לכתוב במתנת שכיב מרע קנין ומה שכתב הגאון בתקון שטרות קנו מיניה בכל נסון של זכות נראה שהיה צריך לכתוב שם שום ייפוי כח או אף קנו ממנו דמשמע טפי ייפוי כח או שמא צריך לכתוב וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דלא ה): **כתב** וזיכה לזה וכתב לזה. פירש רבינו שמואל זיכה שמסר לו את השטר וקשה לרבינו יצחק בר מאיר דא"כ הא דקאמר כתב לזה וכתב לזה היינו בלא מסירה והיכי קאמר עלה דייתיקי מבטלת דייתיקי והתנן לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלה:) נמצאת דייתיקי קשורה לו על יריכו) וזכה בה אחד מן היורשים אינה כלום ועוד דאי במסירה לא היה אמר רב שאינו יכול לחזור בו השכיב מרע דאל"כ תקשה לך מדאמר בסוף פ"ק דבבא מציעא (דף יח.) דייתיקי מתנה ושובדין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם אלא ליתנם ודייק בגמ' (דף יט.) טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ורמינהו דייתיקי ואפותיקי אע"פ שאינם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה ומוקי לה למתני' התם בשכיב מרע הבינן מיהא ו)[דקאמר הא אמר תנו נותנין] לית ליה פסידא דבתרייתא זכי דהא הדר ביה מקמייתא ומה אין לנו לחוש דילמא יהבה לזה מתחלה ומסרה להשתא לא מצי תו הדר ביה על כן נראה לפרש כתב וזיכה דלאו היינו מסר שאפי' מסר לו יכול לחזור בו אלא זיכה היינו שזיכה בו ז) את הנכסים וכתב לו בשטר שזיכה לו ע"י אחר אם מטלטלים הם ואם מקרקעי א"ל חזק וקני והחזקות כתב בתוך השטר ופריך והא איפליגו בה חדא זימנא שהרי הזיכוי בתוך השטר במקום הקנין עומד ואית ליה לרב לעיל דהוי כמתנת בריא ואינו יכול לחזור בו ומיהו משמואל לא קשיא מידי שהרי הוא אומר כאן דשני אלו לעיל קאמר דאין שטר לאחר מיתה ולא קנה כלל אבל מרב פריך שפיר ומשני אי איתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דקנו מיניה פי' הקנין כתוב בתוך השטר אבל בהא דלא קנו מיניה וכו' ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל וכו' למילתא דשמואל אין צריך כאן שום צריכותא דודאי שמואל לא סבירא ליה הכא כמו לעיל דהא לרב גרידא הוא דצריך לאקשויי הכי:

ט) **שלחו** ליה מבי רב בו' קני מידו מהו. פי' שכתבו קנין בשטר עם הזיכוי שלא (ג) ליה אין אחר הקנין כלום ואין יכול לחזור בו ואפי' לעצמו נמי אינו יכול לחזור בו כדמפרש רב הונא ורבינו יעקב פירש סוגיא זו בענין אחר ומיירו רב ושמואל אפי' היכא שאין כתוב הקנין בשטר אלא קנין בעלמא ומתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין וסיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה מיירי בלא קנין ולא מיירי סיפא דומיא דרישא והניח דכתב וזיכה היינו ז)מסתמא כפי' רבינו שמואל שזיכוי זה במקום קנין עומד והא דקאמרי' לעיל דייתיקי מבטלת דייתיקי בכתב לו לשם שטר אלא לשם לוואה בעלמא והשתא לא תקשה מידי מהניא דסוף פ"ק דבבא מציעא דהתם אייתי דייתיקי של לוואה דהתם דייתיקי דלוואה היא ואין נראה דלשון דייתיקי לא משמע אלא שטר גמור שנתנו לשם שטר של אותה מתנה דהכי משמע לישנא דכתובים היו ונמלך עליהם אלא ליתנם

ועוד

בידוע שלא היה קנין אלא מחמת המיתה ואחוי ליה בידיה ואשתיק כי קם אמר רב נחמן בר יצחק לרבא מאי אחוי לך אמר ליה במיפה את כחו היכי דמי מיפה את כחו ח)אמר רב חסדא א)וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא פשיטא כתב לזה וכתב לזה היינו דכי אתא רב דימי אמר ב)דייתיקי מבטלת דייתיקי כתב וזיכה לזה וכתב וזיכה לזה רב אמר ראשון קנה ושמואל אמר ג)שני קנה רב אמר ראשון קנה הרי היא כמתנת בריא ושמואל אמר שני קנה ד)הרי היא כמתנת שכיב מרע והא אפליגו בה חדא זימנא במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דקנו מיניה אבל בהא דלא קנו מיניה אימא מודה ליה לשמואל ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב צריכא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וקנו מידו מהו שלח להו ה)אין אחר קנין כלום

סבור

בידוע שלא היה קנין אלא מחמת המיתה. הלכך מחזר בו. הא אם מת קנה המקבל מתנה ולא אמרינן שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ולא קנו מיניה כתוב לזה וכתב לזה. הא אם מת אינו יכול לחזור בו דאמר מאי אחוי ליה בידיה. ת"ל רמז לו בעין ייפוי כח לומר דמוקמי' לההוא דאמר קנה במייפה את כחו: **וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא.** כלל מה דכתוב ומפורש לעיל במתנת דכשר למקנייא ביה שריר וקיים כלומר וקנינא מיניה קנין גמור להוסיף ולייפות כחו לבד המתנה שנתן בעל פה ולישנא יתירא ליפות כח הוא: **כתב לזה וכתב לזה.** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לראובן במתנת שכיב מרע ל"ש בעל פה ול"ש בכתב לבדו מתנתו וחזר וכתבו לו נתנו לשמעון אבל לא מסר להן את השטר: **דייתיקי.** של שני מבטל דייתיקי של ראשון דשכיב מרע יכול לחזור בו הלכך אחרון קנה שהרי חזר בו מראשון. דייתיקי לשון מתנת שכיב מרע דאמרי' דא תהא למיקס ולמיהוי [קלה:] דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו: **כתב וזיכה לזה.** כתב כל נכסיו לראובן ומסר לו את השטר לראייתן זכותו. ויש לגאונות אחרים ולא ישרו בעיני: **רב אמר ראשון קנה.** הא זיכה כקנין חשיב ליה והרי היא כמתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין הלכך זכה. כתב וזיכה לזה רב אמר וכתב וזיכה לזה רב אמר ראשון קנה כו'. אבל גבי מתנת בריא שאינו יכול לחזור בו, ראשון קנה ולא שני יכול לחזור בו, ראשון קנה ולא שני (לעיל קלה:).

מוסף רש"י

בידוע שלא היה קנין אלא מחמת המיתה. האחוי ולא שייר ואפ"ש שלא לזה מחמת המיתה בהדיא (לעיל קוא:). במיפה את כחו. הטוח דרב יהודה אמר שמואל, ואין הקנין מגרע כח השטר של שכיב מרע, שלא הקנה לו אלא ליפות את כחו (לעיל קלה:). וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא. כלומר אינו אלא מוסיפה בעלמא ליפות את כחו (שם). דייתיקי מבטלת דייתיקי. שכיב מרע שכתב נכסיו לאחד וחזר וכתב לאחר, שני קנה ראשון לא קנה, שהרי ש"מ יכול לחזיר במתנתו, ומין שכתב לשני חזר בו מן הראשון, ויוקמא בכתיבה בלא זכוי. כתב וזיכה לזה וכתב וזיכה לזה רב אמר ראשון קנה כו'. אבל גבי מתנת בריא שאינו יכול לחזור בו, ראשון קנה ולא שני (לעיל קלה:).

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אבל בהך וכו' ומודה ליה לשמואל וכו' לא ייפוי כח דרב ולא הוכעת כח דשמואל: (ב) תוס' ד"ה (בע"א) מתנת כו' ולמאי דקיימא לן כשמואל: (ג) ר"ה שלחו וכו' שלח להו אין אחר הקנין:

רבינו גרשום

שלא היה קנין אלא מחמת מיתה. וטעמא דעמד משום הכי חוזר הא לא עמד אלא מת הרי קנין וקנה אלמא דסבירא ליה דשטר לאחר מיתה [הוי] שטר וקשיא דשמואל אדשמואל; ואחוי ליה. רמז לו שישתוק שהוא יתרצה לו: אמר ליה. האי אחוי לי בידו משום הכי אמר שמואל דקנה לאחר מיתה במיפה את כחו אבל היכא דלא ייפה את כחו אין שטר לאחר מיתה: וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא. היינו דאמר אף כתובו כלומר דמשמע דמחיים הקנה לו: כתב לזה שדה זו וחזר וכתב לזה אותה שדה עצמה היינו דייתיקי מבטלת דייתיקי. כלומר שני קנה ראשון לא קנה שחזר בו; כתב וזיכה לזה. שא"ל לך וזכה בה לפני: וכתב וזיכה אותה שדה עצמ' [לאחר] מהו מי אמרינן דבקנין דמי אותה זכיה וקני אי לא קנה: רב אמר ראשון קנה. דארכביה אחרי ריכשי מאחר שכתב וזיכה לזה אין לשני במקום ראשון כלום: ושמואל אמר שני קנה. משום דשמא ראשון לא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה דהואיל דכתב לשני וחזר מראשון לא הוי מתנה ולא קני ראשון; והא אפליגו בה חדא זמנא לעיל (כיץ) רב ושמואל ו) בההיא דלעיל קאמר רב ארכביה אחרי ריכשי. משום דקנו מיניה וכתבו לו קנין אבל בהא דכתב וזיכה לו דלא קנו מיניה דדהיא זכי' לאו כקנין דמי אימא מודה ליה לשמואל דשני קנה ולא ראשון קמ"ל דלא: בהא קאמר שמואל. דשני קנה משום דלא קנו לראשון; בסורא מתנו הכי כדאמר לעיל; קנו מידו בלא כתיבה וחזר ונתנו לאחר מהו. מי אמרינן דחזר מראשון וקני שני ולא ראשון או דילמא הואיל דהקנה לראשון אין לשני כלום: שלח ליה אין לאחר קנין כלום. וראשון קנה שני לא קנה דהא דקאמר לעיל לא ידענא מאי אירון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ז). אבל הקנה לו בעל פה דקנין מחיים הוה אין לאחר קנין כלום:

ו) נראה דל"ל דאי איתמר בהא. בההיא דלעיל בהא קאמר רב וכו'. ז) נראה ל"ל ואין שטר לאחר מיתה הייני היכא דלזה לכתוב שטר ג"כ אבל הקנה לו בע"פ וכו'

סבור מיניה הני מילי. דאין לאחר קנין כלום אפ״ה כתב וזיכה לראשון וכתב וזיכה לאחר דראשון קנה לגמרי וכגון שמת שכיב מרע אבל לעצמו יכול לחזור בו אם יעמוד מחליו לא קנה ראשון אלא היה קנין אלא מחמת מיתה: **אמר להו רב חסדא בין לאחר בין לעצמו.** ולא דמיא לדרב יהודה אמר שמואל דאמר בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה דהתם כתב וקנו אבל הכא זיכה וכתב וקנו בכל כך ודאי לייפות את כחו: **הכוא דקנו מיניה.** כתב וזיכה וקנו מיניה ולא לחזור בו כשעמד מחליו: **כדמקנו אינשי.** שכיב מרע הנותנין לאחר מיתה לדעת שיחזרו בהן אם יעמדו שכותבין או מקנין או כותבין ומקנין אבל אתה כתבת וזכית והקנית הכא ודאי שמואל מודי בין לעצמו בין לאחר. והשתא שמעינן מד׳ מילי דאמר שמואל בשמעתין דקיימא לן [ב] כוותיה בדיני מתנת שכיב מרע בלא שייר שיש בה קנין בלא זיכה לו את השטר לא ידענא מאי לידון בה ולא קנה מקבל מתנה אפי׳ מת הנותן דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אבל אם ייפה את כחו בכתיבת השטר או בגוותה דכתב בה וקנינא מייניה מוסיף על מתנתא דלא קני המקבל מתנה שבזה לא נאמר לא גמר להקנותו אלא בשטר כו׳ והוא שמת הנותן אבל אם עמד חוזר בדידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה ומדרב יהודה אמר שמואל דאוקימנא במייפה את כחו שמעינן ליה להא דשכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת כותבין ונותנין לאחר מיתה כדאוקימנא לשמואל במייפה את כחו אבל בלא ייפוי לא קנה דאין שטר לאחר מיתה ואם כתב וזיכה השטר למסרו לזה לראיה וכתב וזיכה לזה השני קנה והדר ביה מראשון והוא שמת ואם עמד חוזר דכל מתנת שכיב מרע בכל הנכסים בלא ייפוי כח בשטר אם עמד חוזר הלכך שני נמי קנה דהדר ביה מקמא אבל אם כתב וזיכה והקנה קאמר שמואל דקנה קמא לגמרי בין לעצמו בין לאחר ואם עמד אינו חוזר: **הכיא מתנתא.** מתנת שכיב מרע במקנת שכתוב בה קנין וקונה לדברי הכל בין עמד בין לא עמד: **דהוה כתוב בחיי וכמותי.** מתנה זו אני מקנה לך בחיים וכמות. וליכא לאוקמה במתנת בריא דהיכי אינא רב הרי היא כמתנת שכיב מרע למיקני לאחר מיתה והלא אין שטר לאחר מיתה: **רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע.** למיקני לאחר מיתה ואם עמד חוזר וכ״ש אם מתנת שכיב מרע בכל שהוא בלא שיור דלא קני אלא עד לאחר מיתה: **סימנא לחיים.** כלומר במות דוקא הוא ומחיים לאו דוקא אלא לסימן טוב לפי שהזכיר מיתתו שלא רצה לפתוח פיו לשטן כלומר המקום ילילי מחולי זה ולא אמות: **הרי היא כמתנת בריא.** כאילו לא כתב בה במות ואפי׳ אם עמד אינו חוזר ואפי׳ במתנה בלא שיור דהכא לקנות: **דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב.** גבי בחיים ובמות וה״ה דכתב מחיים: **קא משמע לן.** דלא שמיי לרב בין בחיים למחיים סימנא לחיים: **הכוא דאתא לקמיה דר״נ.** דהוה כתוב בשטר דיליה בחיים ובמות: **לשום טמיא.** מקום: **אתריה דשמואל.** ואע״ג דהלכתא כרב לאו [ג] אורחא למידן כרב באתריה דשמואל זל עביד ליה התם כרב: **כשמעתיה.** דהוה כתיב ביה מחיים וקנה בעל השטר והאשה הפסידה: **וקטרדא ליה.** לומר לא יפה דנתני: **א״ל לספריה זיל כתוב לה.** שהדין עמה וכתוב בסוף השטר מתנה השניה בנ״מ בהשוכר את האומנין (דף עה:) שוכר עליהן או מטען וסימן היה בתוך השטר שלחות האשה ולהטעותה נתכוין להיפטר ממחלוקתה והיא הביאה בדברים וקללתו: **ליטבע ארביה.** מיטבע ספינתו (ג): **אטעווי קמטעיה לי.** בתמיה: **אמשינהו למניה.** שראוס במים להתקיים קללתה בכך: **לא איתפרק מטונאה.** דאל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך [מגילה טו.]. ומהא שמעינן דבין בחיים בין מחיים סימנא לחיים: **מתני׳ לא כתוב בה שכיב מרע.** כדקאיר ורמי בערסיה וגם לשון מתנת בריא לא כדאמרינן בגמרא [קנד.]. ובמתנה בלא שיור מיירי דאמרן ביה [לעיל קמו:] דאיכא מתנה אאם עמד חוזר: **הוא אומר שכיב מרע הייתי.** ומוזרני בי: **בריא הייתי.** ולא תחזור: **צריך.** הנותן להביא ראיה ששכיב מרע היה באותה שעה וכל זמן שלא יביא ראיה זכה המקבל מתנה דברי ר׳ מאיר. ובגמרא [קנד.] מפרש ראיה במאי וטעמא מאי: **וחכמים אומרים כו׳.** בתרי גווני מיפרשי טעמייהו דרבנן בגמרא [שם]: **המוציא מחבירו עליו הראיה.** דהיינו מקבל מתנה ונותן הוי מוחזק בנכסים: **גמ׳ מנו מרעיה איפטר כו׳.** כך היו רגילין לכתוב מתנת שכיב מרע הנכתבות לאחר מיתתן להודיע שהנכסים הללו נתונין לזה המקבל בגוותא שכיב מרע ומתוך אותו חולי נפטר שלא עמד בימים ולא חזר בו: אמר

מסורת הש״ם

א) כ״מ עה:, ב) [נכורות מט:], ג) וגי׳ רש״ל ר״ח ע״ש,

גליון הש״ם

בתוס׳ סוף ד״ה שלחו בו׳ דהא בשבת פ׳ בשבת פרבינן. וכן בגיטה דף מ׳ ע״א ד״ק דף קנו ע״א סנהדרין דף ו ע״ב:

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה אתריה וכו׳ ולו אורחא ארעא למידן: (ב) ד״ה ליטבע וכו׳ ספינתו בנהר סס״ד: (ג) תוס׳ ד״ה (כדף הקודם) שלחו וכו׳ דא״כ קשה מדקתני ריש״ל שייר קרקע כל״ל והד״ל עם ד״ה כתב וד״ה מתנת:

רבינו גרשום

הני מילי. דאין לאחר קנין כלום היכא דיהיב לאחר שהקנה לראשון: אבל לעצמו. דבעי מיהדר ביה לא דודאי מצי למיהדר ביה: פירשה בין לעצמו בין לאחר. אין לאחר קנין כלום: ההוא. גברא שכיב מרע דיהיב מתנה לחד וקנו מיניה ולאחר קנין בעי למיהדר ביה: דלא אקנית דדקני אינשי. דלא איבעי לך לאקנויי בקנין והשתא אין לאחר קנין כלום אפי׳ לעצמו כדאמ׳ לעיל: האי מתנה דהוה כתוב בה בחיי ובמותא מקנינא ליה האי מתנתא כלומר בין יחיה בין ימות לאחר מיתה הוא דקני אבל אי עמד חוזר והאי דכתב בה בחיים כדאמר לחיים שלא רצה להזכיר את עצמו מיתה שלא יפתח אדם פה לשטן ולא משום דליקני ליה מחיים. מחיים הוא דקאמר ליה דתיחול למיקני והאי דכתוב ביה כו׳: הלכתא כותי׳ דרב. דהאי דקאמר מחיים סימן לחיים: אמר רבא אי כתב בה מחיים (ב) סימן לחיים. אי כתב בה בחיים ובמות קנה. (והכי) דהכי משמ׳ מחיים מתחיל להגמר למיקנה אבל אי כתוב בה מחיים ודאי סימן לחיים קאמר. פשיטא דהא אמרי נהרדעי הלכתא כותיה דרב דממילא איכא למישמע מינה דלית הלכתא כותי׳ דרבא. מהו דתימא

(ב) מלשון רבינו כאן משמע שהיה נוהג בדברי רבא להיפך דלא אמיר בה בחיים ובמות ופלוגתא דרב ושמואל היא אם כתוב בה מחיים והדבר צ״ע.

עין משפט
נר מצוה

קיח א מיי׳ פ״ט מהל׳ זכיה ומתנה הלכה ט״ז סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רנ סעיף יג:
קיט ב ג מיי׳ שם פ״ח הלכה יט סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רנא סעיף ח:
קכ ד מיי׳ שם פ״ט הל׳ כב סמג עשין פב טור וש״ע ח״מ סי׳ רנא ס״ב:

רבינו גרשום (המשך)

בחיים ובמות מדדי רב דקנה קמ״ל דלא: ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן. דהוה כתיב מתנתא בחיים ובמות: הכא אתרא דשמואל היא. ולא בעינא להתיר דבריו דגברא רבא הוא: לשום טמיא. מקום דליעבד ליה החם כדרב. דלא קנה [אלא] לאחר מיתה דהאי דקאמר מחיים סימן לחיים הוא: עבד ליה כשמעתיה. דאי כתוב בה בחיים קנה: הוה קא טרדא ליה. דקאמרה לי׳ והא הלכתא כרב דלא קנה והיתה רוצה שיכתוב לה פסק דין שלא קנה: זיל כתוב לה. בקלף אחד: שוכר עליהן או מטען. כלומר כתוב לה דברים בעלמא הואיל דמיטרדא לי כדי שתהא סבורה דהוה אותה כתוב לה כדי שתדחה מעליונו משום דמשמעה לה בדברים בבבא מצינא משום הכי נקט האי לישנא דמטען משום דמטעה לה בדברים בעלמא. והרגישה שמטעה אותה וקללתו שתטבע ספינתו וממונו: אמשינהו. שדא מלבושיו במיא כדי שתתקיים בם קללתה ולא הועיל: [מתני׳] לא כתב בה. באותה מתנה: שכיב מרע היה שנתנה לה. הוא אמר שכיב מרע הייתי. כשנתתי לך וברשותי לחזור: והוא. המקבל אמר בריא היית ומתנת בריא נתתה ואי אתה רשאי לחזור: צריך להביא ראיה לנותן. ששכיב מרע היה דברי ר׳ מאיר. ואין מתנתו מתנה. וחכמים אומרים המוציא מחבריו עליו הראיה ועל המקבל להביא ראיה שבתורת בריא יהבא ניהליה: כדקציר ורמי בערסיה. יהב פלוני שכיב מרע לפלוני והיו היתומים אומרים לאחר כך עמד מחליו וחזר בו והמקבל אומר מאותו חולי נפטר. ושלי היא דבמתנת שכיב מרע נתנה:

סבור מיניה הני מילי לאחר אבל לעצמו לא אמר להו רב חסדא כי אתא רב הונא מכופרי פירשה [א]**בין לעצמו בין לאחרים ההוא דקנו מיניה אתא לקמיה דרב הונא אמר מאי איעבד לך דלא אקנית כדמקנו אינשי ההיא מתנתא דהוה כתוב בה בחיים ובמות רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע ושמואל אמר הרי היא כמתנת בריא רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע מדכתיב בה במות אחר מיתה קאמר ליה והאי דכתיב בחיים סימן בעלמא דחיי ושמואל אמר הרי היא כמתנת בריא מדכתיב בה בחיים מחיים קאמר והאי דכתב ובמות כמאן דאמר מעתה ועד עולם אמרי נהרדעי** [ב]**הלכתא כוותיה דרב אמר רבא ואי כתיב בה מחיים קנה אמר אמימר** [ג]**לית הלכתא כוותיה דרבא אמר ליה רב אשי לאמימר פשיטא דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב מהו דתימא מחיים מודי רב קא משמע לן ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן לנהרדעא שדריה לקמיה דר׳ ירמיה בר אבא לשום טמיא אמר הכא אתרא דשמואל היכי נעביד כוותיה דרב ההיא דאתאי לקמיה דרבא עבד לה רבא כשמעתיה הוה קא טרדא ליה אמר ליה לרב פפא בריה דרב חנן ספריה זיל כתוב לה וכתוב בה** [ד]**שוכר עליהן או מטען אמרה ליטבע ארביה אטעווי קא מטעית לי אמשינהו למניה דרבא במיא ואפי׳ הכי לא איפרק מטיבעא: מתני׳ לא כתב בה שכיב מרע הוא אומר שכיב מרע הייתי והן אומרים בריא היית צריך להביא ראיה ששכיב מרע היה דברי ר״מ וחכ״א** [ה]**המוציא מחברו עליו הראיה: גמ׳ ההוא מתנתא דהוה כתב בה כד הוה קציר ורמי בערסיה ולא כתב בה ומגו מרעיה איפטר לבית עולמיה אמר**

ועוד דמה שפירש דסיפא דמתני׳ לא מיירי כעין ריש״א אין נראה כלל דא״כ (ג) דקתני ריש״א שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה אפי׳ לא שייר נמי כיון דע״י קנין ונסיפא דקתני לא שייר אין מתנתו מתנה אפילו שייר נמי כיון דליכא קנין על כן נראה יותר כדפרישית וגם מה שפירש [ג]ר״ת דמשמתנו מיירי אליבא דרב בלא קנין משמע שרולה לומר דמתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין היינו אפילו בקנין לחוד וגם פירש דבהא קיימא לן כרב כיון דשמואל אמר לא ידענא מה לידון בה אע״ג דבעלמא קיימא לן כשמואל בדיני וקשה אמאי דפסיק לעיל דמתנת שכיב מרע במקנת בעיא קנין ומשני מתניתין בדקנו מיניה א״כ מאי איכיא שייר אפי׳ לא שייר נמי דאין נראה כלל שיתלוק רב על פסק הלכה שפסקנו לעיל מתנה דשכיב מרע במקנת בעיא קנין ועוד דאמרי׳ בגיטין פ׳ התקבל (דף סו.) מכלל דרב הונא סבר מתנת שכיב מרע לא בעיא קנין והא קיימא לן דבעיא קנין ומאי קושיא אי פליג רב הונא על פסק הלכה זה וסבר ליה כרב רביה דהכא [ד]דהא נשבח פ׳ מפנין (ד׳ קנח.) פריך על רב הונא מרב רביה דקאמר התם והא רב הונא תלמידיה דרב הוה ורב אית ליה מוקלה ועוד דאמרי׳ בי רב הכא ואמרי בי רב היינו רב הונא כמו שמפרש ר״ת בסוף פ״ק דסנהדרין (דף יז: וסס ד״ה אלא) וגם רש״י סובר כן דהיינו רב הונא היכא דלא מוכח שהוא רב המנונא:

לא כתב בה שכיב מרע בו׳. וה״ה נמי דלא כתב בה לשון בריא כדמהלך על רגלוהי בשוקא אלא משום דקתני צריך להביא ראיה שהוא שכיב מרע נקט האי לישנא:

ולא כתב ביה מגו מרעיה איפטר לבית עולמיה. והיולדים היו טוענין שעמד ואף על פי שלא היו טוענין שחזר בו דולמי כיון שעמד מסתמא ולמי חזר בו אע״פ שלא אמר בפירוש והכי משמע בגיטין פרק מי שאחזו (דף עב: וסס) דאמר רב הונא התם גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו חוזר ופריך ליה מדתנן הרי זה גיטך מהיום אם מתי ממחולי זה והלך ועמד בשוק וחלה ומת אם מתמת המחולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ואם אמרת אם עמד חוזר הרי זה עמד ומאי קושיא דהכי דעמד והלא לא חזר בו אלא ש״מ דאפי׳ לא פירש אחזר בו יש לנו לומר שחזר בו ועוד קאמר התם (דף עג.) א״ר אלעזר שכיב מרע שנתק מחולי אל חולי מתנתו מתנה ודוקא נתק אבל עמד אין מתנתו מתנה אע״פ אלא חזר בו: השתא

דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב. כאילו לא כתב בה במות ואפי׳ אם עמד אינו חוזר ואפי׳ במתנה בלא שיור דהכא לא לימא שמואל לא ידענא מאי לידון בה דנימא אין שטר לאחר מיתה דהא כתב בה מחיים: **קא משמע לן.** דלא שמיי לרב בין בחיים למחיים סימנא לחיים: **הכוא דאתא לקמיה דר״נ.** דהוה כתוב בשטר דיליה בחיים ובמות: **לשום טמיא.** מקום: **אתריה דשמואל.** ואע״ג דהלכתא כרב לאו [ה] אורחא למידן כרב באתריה דשמואל זל עביד ליה התם כרב: **כשמעתיה.** דהוה כתיב ביה מחיים וקנה בעל השטר והאשה הפסידה: **וקטרדא ליה.** לומר לא יפה דנתני: **א״ל לספריה זיל כתוב לה.** שהדין עמה וכתוב בסוף השטר מתנה השניה בנ״מ בהשוכר את האומנין (דף עה:) שוכר עליהן או מטען וסימן היה בתוך השטר שלחות האשה ולהטעותה נתכוין להיפטר ממחלוקתה והיא הביאה בדברים וקללתו: **ליטבע ארביה.** מיטבע ספינתו (ג): **אטעווי קמטעיה לי.** בתמיה: **אמשינהו למניה.** שראוס במים להתקיים קללתה בכך: **לא איתפרק מטונאה.** דאל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך [מגילה טו.]. ומהא שמעינן דבין בחיים בין מחיים סימנא לחיים: **מתני׳ לא כתוב בה שכיב מרע.** כדקאיר ורמי בערסיה וגם לשון מתנת בריא לא כדאמרינן בגמרא [קנד.]. ובמתנה בלא שיור מיירי דאמרן ביה [לעיל קמו:] דאיכא מתנה אאם עמד חוזר: **הוא אומר שכיב מרע הייתי.** ומוזרני בי: **בריא הייתי.** ולא תחזור: **צריך.** הנותן להביא ראיה ששכיב מרע היה באותה שעה וכל זמן שלא יביא ראיה זכה המקבל מתנה דברי ר׳ מאיר. ובגמרא [קנד.] מפרש ראיה במאי וטעמא מאי: **וחכמים אומרים כו׳.** בתרי גווני מיפרשי טעמייהו דרבנן בגמרא [שם]: **המוציא מחבירו עליו הראיה.** דהיינו מקבל מתנה ונותן הוי מוחזק בנכסים: **גמ׳ מנו מרעיה איפטר כו׳.** כך היו רגילין לכתוב מתנת שכיב מרע הנכתבות לאחר מיתתן להודיע שהנכסים הללו נתונין לזה המקבל בגוותא שכיב מרע ומתוך אותו חולי נפטר שלא עמד בימים ולא חזר בו: אמר